

Univerzita Karlova v Praze

Filozofická fakulta

Ústav informačních studií a knihovnictví

Informační věda

Richard Šípek

**Jauerer Schlossbibliothek
Otto des Jüngeren von Nostitz**

(Javorská zámecká knihovna
Otty mladšího z Nostic)

(Castle Library
of Otto Jr. of Nostitz in Jawor)

Teze

vedoucí práce – Dott. Laura De Barbieri

2013

Téma a cíl disertační práce

Tématem předkládané disertační práce je někdejší zámecká knihovna Otty mladšího z Nostic, která vznikla a byla původně uložena na zámku v dolnoslezském Javoru. Po smrti svého zakladatele, byla celá Javorská zámecká knihovna v roce 1670 zakoupena Ottovým bratrem Janem Hartvíkem z Nostic a položena za základ nové rodové knihovně, současné Majorátní knihovně hrabat z Nostic a Rienecka.¹ Disertační práce si klade za cíl prozkoumat někdejší Javorskou zámeckou knihovnu z hlediska tematického a především provenienčního. Majorátní knihovně hrabat z Nostic byla zatím věnována jen omezená pozornost a tato práce se snaží neuspokojivou situaci alespoň částečně napravit.

Disertační práce je rozdělena do dvou dílů ve třech svazcích, přičemž první díl v jednom svazku je komentářový a obsahuje biografický medailon Otty mladšího z Nostic, historii javorské zámecké knihovny, způsob akvizice knih, tematickou strukturu a charakteristiku nejvýznamnějších provenienčních celků. Dva svazky druhého dílu obsahují provenienční soupis javorské zámecké knihovny a soupis knih Univerzitní knihovny ve Vratislavi, které obsahují provenienční záznamy korespondující s provenienčními záznamy knihovny Otty ml. z Nostic.

Knihovny v raně novověkém Slezsku – *Bibliothekslandschaft*.

Slezsko patřilo v raném novověku ke kulturním centrům Evropy, a to jak v renesanci, tak i v období po třicetileté válce, ačkoliv v 17. století se již k původnímu věhlasu nepozvedlo. Jednak kvůli celkovému hmotně-hospodářskému zrušení země v průběhu třicetileté války, jednak kvůli plošné rekatolizaci území.² V souvislosti s rozvojem renesanční vzdělanosti a růstem slezské obce humanistů, vznikla ve Slezsku v 16. století rozsáhlá síť knihoven, z nichž velká část přetrvala až do následujícího století a významně determinovala růst obdobných knižních celků i po třicetileté válce. Do tohoto období spadá také vznik javorské knihovny Otty ml. z Nostic.³

Svět knihoven Slezska v raném novověku, nebo též „knihovní krajinu“ (*Bibliothekslandschaft*), jak se vžilo v německy psané literatuře, lze rozdělit do několika plánů, které však byly ve vzájemné interakci, jak to konečně ukazuje také provenienční struktura javorské knihovny.⁴ Nejstarší vratislavské knihovny, katedrální knihovnu u sv. Jana Křtitele a knihovnu augustiniánů kanovníků u Panny Marie na Písku sice v roce 1632 částečně spálili a částečně rozprodali švédští a saští vojáci, přesto však byly tyto knihovny po třicetileté válce obnovovány. V 16. století byly založeny také proslulé knihovny dvou vyhledávaných vratislavských gymnázií při kostele sv. Alžběty u vratislavského rynku a u sv. Máří Magdaleny. Obě gymnázia nahrazovala Vratislavi alespoň částečně prestiž univerzitního města. K nejvýznamnějším měšťanským knihovnám patřily knihovny

¹ ŠÍPEK, Richard. *Pražská majorátní knihovna hrabat z Nostic a Rienecka*.

² KOSELLEK, Gerhard. *Unterschiedliche Voraussetzungen der Kulturellen Entwicklung*.

³ HABERLAND, Detlef. *Druck- und Buchgeschichte*, s. 73-76.

⁴ KUNDMANN, Johann Christian. *Academiae et scholae Germaniae*, s. 325-426.

LUCAE, Friedrich. *Schlesiens curieuse Denckwürdigkeiten*, s. 627-656.

členů patrně nejzámožnější patricijské rodiny ve Vratislavi, původně obchodníků Rhedigerů, z nichž nejproslulejší byla knihovna Thomase Rhedigera (1540-1576), která na základě odkazu přešla po jeho smrti do fondu gymnaziální knihovny sv. Alžběty a s ní později do staré Městské knihovny vratislavské.

Mezi šlechtickými knihovnami vynikaly knižní sbírky starších slezských rodů, především knihovny Schaffgotschů v Hermsdorfů, Münsterbergů v Olešnici a Hochbergů na Fürstensteinu.⁵

Komunikace knižních darů v rámci renesanční a barokní *respublica litteraria*

Provenienční struktura fondu ilustruje téměř příkladně raně novověký svět dolnoslezských knihoven. Obsahuje reliktů významných soukromých i institucionálních knihoven především ještě renesančního, ale také již barokního Slezska a v provenienčních záznamech, nejčastěji v exlibris typu *ex dono* a rukopisných dedikacích, reflektuje obcování a vnitřní vazby v rámci *respublica litteraria*.

V Javorské knihovně Otty ml. z Nostic se scházely namnoze z různých směrů knihy ze starších knihoven slezských humanistů a lékařů, jejichž kontinuita nebyla zajištěna rodovým vlastnictvím a snahou o reprezentační funkci knihovny přetrvávající i po smrti jejího zakladatele a rozmnožitele.⁶

Dedikace v knihách renesančních učenců odrážely nově probuzený fenomén přátelství ve smyslu humanistické *amicitia*. Soukromé knihovny se tak stávaly *de facto* rozsáhlým štambuchem evidujícím kontakty s ostatními vzdělanci na rovině přátelství a kolegiality i se šlechtici ve vztahu mecenáš a klient.

Otto z Nostic jako bibliofil

Otto mladší z Nostic pocházel z protestantské větve rodu z Nostic,⁷ nicméně pod vlivem svého strýce Otty staršího z Nostic a Rotenburgu, německého vicekancléře království českého, konvertoval spolu se svým bratrem Janem Hartvíkem z Nostic ke katolické víře. Otto starší z Nostic, byl po smrti otce Otty mladšího z Nostic pověřen poručnictvím a výchovou obou bratrů. Již během studií na lipské univerzitě tendoval Otto mladší k filozofii a teologii. Do této doby lze patrně také datovat počátky jeho bibliofilské vášně, která se i do budoucna orientovala na sběr prvotisků. Z 98 prvotisků ve sbírce Majorátní knihovny hrabat z Nostic a Rienecka na malostranském Maltézském náměstí, jejíž nejstarší jádro tvoří právě Ottova Javorská knihovna, nese 72 z nich Ottův podpis, přičemž ani u dalších není vyloučena Javorská provenience. Do svého deníku, který je uložen ve vratislavském státním archivu si Otto z Nostic poznamenal datum založení knihovny ve dvou klenutých sálech v prvním patře Javorského zámku ke 24. dubnu 1651: „*meine bibliothek anfangen aufzurichten*“.⁸ Bezpochyby však již v té době vlastnil řadu knih a jakousi knihovnou už disponoval, jak o tom svědčí jednak jeho školní

⁵ CONRADS, Norbert. *Adelsgeschichte*, s. 370-371.

⁶ ŠÍPEK, Richard. *Wege der Bucherwerbung in der Barockzeit*.

⁷ DEVENTER, Jörg. *Otto von Nostitz (1608-1665)*.

ŠÍPEK, Richard. *Rekatholisierung und Lesernotizen*.

⁸ *Tagebuch Otto des Jüngeren von Nostitz*, fol. 5r.

knihy, jednak dedikace z doby jeho působení ve funkci vratislavského zemského hejtmana. Jednalo se tedy spíše o fyzické zřízení knihovny v té podobě, v jaké ji popsal koncipista vrchního královského úřadu Ephraim Ignaz Naso.⁹ Jako knihovnu uloženou ve dvou sálech prvního patra západního křídla javorského zámku. V charakteristice celého knižního fondu je rovněž zdůrazněna okolnost jeho volné přístupnosti „každému milovníku“ („*einem jedwedem Liebhaber*“).

Kromě knižního fondu byly součástí knihovny rovněž sbírky neknižní povahy tak, jak vešly tehdejší zvyklosti.¹⁰ Sbírkou obrazů, numismatická sbírka, sbírka geometrických instrumentů a samozřejmě také kabinet kuriozit, který frekventoval neobvyklé exponáty z přírodnin (*naturalia*) i neobvyklé lidské výtvořiny (*artificialia*). I přesto, že byl kabinet kuriozit různorodou a nesystematizovanou sbírkou, jsou v javorské sbírce patrné tři hlavní skupiny exponátů, které určovaly její podobu. Byly to jednak artefakty z římských vykopávek (lampičky z katakomb a lacrimatoria), *turcica*, čili jakékoliv předměty turecké provenience od zbraní, po předměty denní potřeby, jednak exponáty pocházející z Nového světa, převážně preparovaná zvířata.

Odraz konceptu *bibliotheca universalis* v javorské knihovně

Koncepce pansofické knihovny, která by svým rozsahem pokrývala veškeré soudobé lidské vědění, byla živá od dob renesance, přes baroko až do počátků éry osvícenství, kdy se knihovny začínaly diverzifikovat a specializovat obdobně, jako neknižní sbírky v knihovnách. Hlavními dvěma osobnostmi, které ovlivnily koncepci „univerzální knihovny“ byli švýcarský všestranný vzdělanec Conrad Gesner (1516-1565), a významný teoretik i praktik knihovnictví Gabriel Naudé (1600-1653). První z nich stvořil svým pokusem o soubornou bibliografii řeckých, latinských a hebrejských knih se symptomatickým titulem „*Bibliotheca universalis*“ (Curych, 1645), první obsáhlou příručku pro knihovníky. Jeho dílo nebylo pouhým soupisem, ale obsahovalo i stručné anotace jednotlivých titulů a Gesnerovo hodnocení jejich kvality. Gabriel Naudé, který většinu svého života věnoval budování rozsáhlé knihovny kardinála Mazarina, pak přispěl k této koncepci sice útlou, nicméně významnou knihou „*Advis pour dresser une bibliothèque*“ (Paříž, 1627). Tento spis obsahoval obecné i velmi konkrétní rady pro založení nové knihovny. Základním předpokladem byla tematická všestrannost fondu a především jeho přístupnost široké veřejnosti, která byla oboustranně výhodná. Badatelům poskytovala přístup k bohatým knihovním fondům šlechtických knihoven a šlechtický majitel na druhou stranu ocenil, že jeho *filomusia* byla šířena v tištěných dedikacích a předmluvách plných vděku učenců, a tak i sláva jeho jména („*vermehrhet den Lustre seines Namens*“).

Tyto okolnosti hrály významnou roli i při budování javorské zámecké knihovny. I pro Otta z Nostic, stejně jako pro každého šlechtice doby renesance a baroka, byla osobní reprezentace nesmírně

⁹ NASO, Ephraim Ignatius. *Phoenix Redivivus*, s. 133-134.

¹⁰ SLAVÍČEK, Lubomír. *Dvě podoby barokního šlechtického sběratelství 17. století*. ŠÍPEK, Richard. *Die Bibliothek des Freiherrn Otto d. Jg. von Nostitz (1608-1665)*.

důležitým momentem.¹¹ Proto také Otto působil jako významný mecenáš básníků a dramatiků, což ve válkou zpustošené zemi a zvláště na samém konci třicetileté války vypáleném dolnoslezském Javoru, byl úkol dosti obtížný. Všestrannost knihovního fondu javorské zámecké knihovny je patrná z následující kapitoly.

Tematická struktura javorské knihovny

Nostická majorátní knihovna byla, stejně jako převážná většina soudobých šlechtických knihoven koncipována jako *bibliotheca universalis* a z podstaty věci se její majitel snažil obsáhnout veškeré tehdy kvetoucí vědní obory. Přesto jsou v jeho knihovně patrné některé určující tematické preference. Protože knihy javorské zámecké knihovny byly v době pořizování jejího soupisu zapečetěny v bednách, měli dva vratislavští nakladatelé a knihkupci Esaias Fellgiebel (1623-1692) a Veit Jakob Trescher (činný 1658-1686) k dispozici pouze její – dnes již bohužel nedostupné – katalogy. Díky tomu je pozůstalostní soupis knihovny nezvykle podrobný a vedle autora a titulu uvádí rovněž místo a rok vydání. A co je nesmírně důležité, rovněž přívazky v konvolutech, včetně křížových odkazů z přívazků, zařazených tematicky do jiného oddílu, zpět na hlavní dílo konvolutu. Díky tematickému a teprve následně formátovému řazení pozůstalostního soupisu umožňuje inventář rekonstruovat původní tematické řazení javorské knihovny a ilustruje rovněž tematickou strukturu a všestrannost knihovního fondu.¹²

V javorské zámecké knihovně převažovala historiografie, v soudobém smyslu slova, tj. žánr, který vedle historiografické literatury obsahoval rovněž politické spisy a knihy geografické a kartografické. Významně je zastoupena rovněž lékařská literatura a teologie, která podle Christopa Kölera patřila k Ottovým oblíbeným disciplínám již během jeho studia. Věnoval se jim prý tak horlivě, že ho jeho strýc Otto starší musel usměrnit ke studiu jiných, pro šlechtice vhodnějších oborů.

Jedním z těchto doporučených směrů bylo studium práv, jemuž se Otto skutečně věnoval. Právnícké přednášky navštěvoval i na své kavalírské cestě během přibližně měsíční zastávky v alsaském Štrasburku. Na právníckou fakultu zdejší univerzity se Otto zapsal. Také kategorie *Libri iuridici* je jednou ze tří nejpodrobněji strukturovaných rubrik pozůstalostního soupisu.

Pro současnou historiografii je obsahově nejzajímavější rubrika 20.15. *Pontificum, impp[eratorum]. regg[um]. principp[um]. heroum et literatorum icones, vitae, symbola, elogia, gratulationes, panegyrici, equestria, funebria et nuptialia*, která obsahuje *efemerní* nebo též příležitostnou literaturu představovanou příležitostným básnictvím (*genethliaca, epithalamia, epicedia*) a příležitostnými kázáními. Řadu z těchto tisků se mi nepodařilo dohledat v běžných bibliografických databázích. Je tedy velmi pravděpodobné, že se jedná o unikáty, což potvrdí nebo vyvrátí teprve podrobná

¹¹ ELLWEIN, Thomas. *Die private Bibliothek als informationsbasis.*

¹² *Inventarium*, fol. 75r-580r.

ŠÍPEK, Richard. *Pozůstalostní inventář Otty mladšího z Nostic.*

katalogizace s knihou v ruce. Na následující straně uvádím kompletní přehled tématicko-žánrových rubrik tak, jak je eviduje pozůstalostní inventář, tedy soupis Fellgiebela a Treschera.

Inventir- und Breslawischer Buchführer Taxirung der Freiherrlich- Nostitzischen Bibliothec

1. *Libri theologici*
 - 1.1. *Scriptura sacra*
 - 1.2. *Scripturistae*
 - 1.3. *Theologia positiva*
 - 1.4. *Theologia patrum*
 - 1.5. *Theologia historica et exemplaris*
 - 1.6. *Theologia polemica sive controversiae*
 - 1.7. *Theologia palaenetica sive concionatores*
 - 1.8. *Missalia, catechismi, agenda, rationalia*
 - 1.9. *Catechismi, breviaria, officia etc.*
 - 1.10. *Theologia moralis*
 - 1.11. *Theologia scholastica*
 - 1.12. *Theologia ascetica*
 - 1.13. *Statuta, constitutiones et regulae ordinum*
 - 1.14. *Theologia mystica sive preces et meditationes*
 - 1.15. *Bibliae in locis acatholicis excusae*
 - 1.16. *Libri theologici acatholici*
 - 1.17. *Libri theologici*
2. *Libri iuridici*
 - 2.1. *Ius canonicum*
 - 2.2. *Canonistae*
 - 2.3. *Ius civile*
 - 2.4. *Scriptores in universum ius*
 - 2.5. *Scripturae in institutiones*
 - 2.6. *Scriptores in varios titulos iuris Digest et codicis*
 - 2.7. *Scriptores in varios titulos iuris FF. et codicis*
 - 2.8. *Scriptores de criminalibus*
 - 2.9. *Consilia responsa et observationes iuris*
 - 2.10. *Quaestiones, decisiones et controversiae iuris*
 - 2.11. *Lexica, repertoria et thesauri iuris*
 - 2.12. *Scriptores in Ius Saxonicum*
 - 2.13. *Feudistae*
 - 2.14. *Statuta, consuetudines, privilegia, Landesordnungen*
 - 2.15. *Practica et processus iuris*
 - 2.16. *Notariat formularia*
 - 2.17. *Ius militare*
 - 2.18. *Scriptores de iure publico*
3. *Libri politici*
4. *Libri medici*
 - 4.1. *Galenici*
 - 4.2. *De peste*
 - 4.3. *Chimici*
 - 4.4. *Consilia, observationes et epistolae medicinales*
- 4.5. *De morbis mulierum puerorum et infantium*
- 4.6. *Anatomici et chirurgici*
- 4.7. *Herbaria, item de animalibus, piscibus, gemmis et lapidibus*
- 4.8. *Pharmacopaea et distillatoria*
- 4.9. *De thermis*
5. *Libri philosophici*
6. *Philosophiae varia*
7. *Libri mathematici*
8. *Libri astronomici*
9. *Libri architectonici militares et mechanici*
10. *Equestriae*
11. *Libri oeconomici*
12. *Humanistae*
13. *Oratores*
14. *Epistolares*
15. *Poetae*
16. *Musicalia*
17. *Lexica latina*
18. *Linguistae*
19. *Allerhandt Kupferstich Emblemata unnd Schrifften*
20. *Libri historici*
 - 20.1. *Geographi*
 - 20.2. *Cosmographi*
 - 20.3. *Chronologi*
 - 20.4. *Scriptores historiae universalis*
 - 20.5. *Scriptores antiquitatum et rei nummariae*
 - 20.6. *Scriptores Graeciae, Siciliae, Maltae*
 - 20.7. *Scriptores Romani et Italiae*
 - 20.8. *Scriptores Hispaniae et Portugaliae*
 - 20.9. *Scriptores Galliae et Navarrae*
 - 20.10. *Scriptores Germaniae, Bohemiae, Belgij et Helvetiae*
 - 20.11. *Scriptores Angliae, Scotiae, Hyberniae*
 - 20.12. *Scriptores Indiarum, Aethiopiae et Chinarum*
 - 20.13. *Scriptores regnorum septentrionalium*
 - 20.14. *Scriptores Hungariae, Transylvaniae, Turcarum, Persarum et Orientalium*
 - 20.15. *Pontificum, impp[eratorum]. regg[um]. principp[um]. heroum et literatorum icones, vitae, symbola, elogia, gratulationes, panegyrici, equestria, funebria et nuptialia*
 - 20.16. *Scriptores genealogici*
 - 20.17. *Scriptores variarum rerum*
 - 20.18. *Itineraria*

Metodika výzkumu a excerpcce provenienčních záznamů v Nostické knihovně

Během posledních sedmi let probíhal souvislý průzkum Majorátní knihovny hrabat z Nostic a Rienecka, jedné z posledních dvou palácových knihoven v Praze, zaměřený především na průzkum

provenienční struktury knihovního fondu. Při zápisu jednotlivých provenienčních záznamů byla aplikována pravidla pro evidenci stanovená a rozvíjená v rámci projektu *PROVENIO : Metodika výzkumu knižních proveniencí* (viz níže). Provenienční soupis je obsažen ve dvou svazcích druhého dílu disertační práce a byl pořizován do tabulkového editoru OpenOffice Calc™. Provenienční záznamy jsou rozděleny podle formálních i obsahových znaků do čtyř základních kategorií: exlibris (Exlibris), supralibros (Supralibros), dedikace (Widmung) a poznámka (Anmerkung). Jednotlivé záznamy jsou v rámci těchto čtyř základních kategorií dále specifikovány v základní charakteristice před vlastní citací provenienčního záznamu, k níž patří rovněž záznam lokace konkrétního provenienčního záznamu. Pro záznam vlastního znění provenienčního záznamu byla zvolena metoda transliterace s některými specifickými úpravami, které vycházejí vstříc snadnějšímu fulltextovému vyhledávání. Během provenienčního výzkumu bylo fyzicky prohlédnuto cca 13 000 knih z celkového počtu 14 000 svazků, přičemž vymežujícím kritériem pro výběr byla hranice *ante quem* definovaná vydáním knihy do roku 1665, tedy do roku Ottovy smrti. Přitom bylo evidováno přibližně 5 000 provenienčních záznamů 1 072 vlastníků (osob, rodů, institucí) ve 2 395 svazcích, nepočítaje v to svazky, u nichž byl evidován pouze podpis Otty mladšího z Nostic (celkem 1939 svazků). Souhrnně bylo tedy excerpováno celkem 4 304 svazků, z nichž bylo pořizeno 8 400 digitálních snímků, které jsou postupně zveřejňovány formou hyperlinků v katalogizačních záznamech.

Provenienční záznamy jsou katalogizovány v chronologickém pořadí od nejstaršího po nejmladší záznam, přičemž jsou jednotlivé záznamy průběžně číslovány.

Součástí provenienčního průzkumu Nostické knihovny byla rovněž moje několikerá studijní cesta do slezské Vratislavi, a to jednak kvůli sekundární literatuře a archivním pramenům, jednak kvůli průzkumu tamní lístkové kartotéky proveniencí ve starých tiscích, která sice dosud neexcerpuje staré tisky vratislavské Univerzitní knihovny v plném rozsahu, nicméně představuje velmi zajímavý zdroj pro dohledávání provenienčních záznamů korespondujících s provenienčními záznamy v Majorátní knihovně v pražském Nostickém paláci. Z ní bylo excerpováno cca 3800 signatur s týmiž provenienčními záznamy. Zde se do budoucna nabízí možnost propojení těchto před staletími rozdělených knižních celků, možnost propojení virtuálního skrze katalogy.

PROVENIO : Metodika výzkumu knižních proveniencí

Projekt *PROVENIO : Metodika výzkumu knižních proveniencí* byl podpořen z grantového programu NAKI (Program aplikovaného výzkumu a vývoje národní a kulturní identity) MK ČR a je rozvržen do čtyř let (2012-2015). Jeho řešitelem je Knihovna Národního muzea, přičemž užší řešitelský tým sestává ze tří zaměstnanců oddělení rukopisů a starých tisků téže knihovny: PhDr. Jaroslavy Kašparové, Mgr. Marty Vaculínové PhD. a mé maličkosti. Cílem celého projektu je vytvoření certifikované metodiky upravující způsob katalogizace provenienčních záznamů v běžném prostředí katalogizačního formátu MARC 21. Jeho doporučení upravují jednak formu zápisu provenienčních záznamů, jednak jejich lokaci v rámci bibliografického i autoritního záznamu formátu MARC 21.

Součástí proponované metodiky je i řízený slovník pro zápis typologie provenienčních záznamů. Struktura řízeného hesláře se nejvíce blíží struktuře a terminologii užívané berlínskou Staatsbibliothek, nicméně obsahuje rovněž některé výrazy z hesláře lyonské Bibliothèque municipale a byly do ní zapracovány rovněž některé změny, které vzešly s konzultací s kolegyněmi z metodického centra CERL (dr. Cristina Dondi a dr. Sarah Wheale). Typologická kategorie provenience může být charakterizována až třemi hierarchicky uspořádanými deskriptory, přičemž každému z těchto deskriptorů byla určena lokace v odlišném podpoli MARCOVSKÉ struktury. Řízený slovník sestává z 10 základních kategorií, zaznamenávaných v podpoli „655 \$a“, které jsou dále tříděny do různého počtu subkategorií v podpoli „655 \$b“. Lokalizace provenienčního záznamu v knize, jakož i další informace jsou pak obsahem podpole „561 \$a“. Vnitřní struktura jedné z deseti základních kategorií pak může mít následující podobu:

I. Rukopisný zápis

rukopisné exlibris

- rukopisné exlibris - monogram
- rukopisné exlibris - devíza
- rukopisné exlibris - „ex-dono“
- rukopisné exlibris - podpis

rukopisné exlibris na štítku

- rukopisné exlibris na štítku - monogram
- rukopisné exlibris na štítku - devíza
- rukopisné exlibris na štítku - „ex-dono“
- rukopisné exlibris na štítku - podpis

rukopisná dedikace

rukopisná dedikace na štítku

rukopisná poznámka

- rukopisná poznámka
- rukopisná poznámka - emblém
- rukopisná poznámka - autograf
- rukopisná akviziční poznámka (místo, datum, cena apod.)
- rukopisná bibliografická poznámka
- rukopisná genealogická poznámka
- rukopisná poznámka památníkového typu
- rukopisná poznámka kronikářského charakteru (rkp poznámka rodinného charakteru, rkp poznámka o lokálních událostech)
- rukopisná marginální poznámka
- rukopisná poznámka - kresba
- rukopisná poznámka - jiná forma

rukopisná poznámka na štítku

- rukopisná poznámka
- rukopisná poznámka - emblém
- rukopisná poznámka - autograf
- rukopisná akviziční poznámka (místo, datum, cena apod.)
- rukopisná bibliografická poznámka
- rukopisná genealogická poznámka
- rukopisná poznámka památníkového typu
- rukopisná poznámka kronikářského charakteru (rkp poznámka rodinného charakteru, rkp poznámka o lokálních událostech)
- rukopisná marginální poznámka
- rukopisná poznámka - kresba
- rukopisná poznámka - jiná forma

rukopisná signatura

rukopisná signatura na štítku

rukopisné podškrty

Dalším problémem, který bylo nutno řešit v rámci katalogizace provenienčních záznamů, je sdružování konkrétních výskytů čtyř různých polí sloužících k zápisu provenienčního záznamu. Tento problém vyřešila dr. Kašparová aplikací podpole \$8 do jednotlivých polí. Struktura relevantních MARCOvských polí může být následující:

561 ## \$8 1\c \$a Rukopisné exlibris - podpis na titulním listu: "J[ohannes] Crato D[octor]." \$5 CZ-PrLNM
 561 ## \$8 2\c \$a Rukopisné exlibris - podpis na titulním listu: "OttoH[err]V[on]Nostitz" \$5 CZ-PrLNM
 561 ## \$8 3\c \$a Grafické heraldické exlibris na štítku bez devízy na předním přičeští s erbem rodu z Nostic-Rieneck a textem: "Ex Bibliotheca Maioratus Familiae Nostitzianae. 1774." \$5 CZ-PrLNM
 655 #7 \$8 1\c \$a Rukopisný zápis \$b rukopisné exlibris \$y 1519-1585 \$2 provcz \$5 CZ-PrLNM
 655 #7 \$8 2\c \$a Rukopisný zápis \$b rukopisné exlibris \$y 1608-1665 \$2 provcz \$5 CZ-PrLNM
 655 #7 \$8 3\c \$a Tištěná vlastnická značka \$b grafické exlibris na štítku \$y 1774 \$2 provcz \$5 CZ-PrLNM
 700 1# \$8 1\c \$a Crato von Crafftheim, Johannes, \$d 1519-1585 \$7 nlk20010095828 \$4 fmo
 700 1# \$8 2\c \$a <<z >>Nostic, Otto, \$c ml., \$d 1608-1665 \$4 fmo
 700 3# \$8 3\c \$a Nosticové (rod), \$7 jx20060403066, \$4 fmo
 856 4# \$8 1\c \$8 2\c \$u http://62.168.13.55/PROVENIO/NOSTICKA/dg/IMG_6452.JPG \$2 t \$y Titulní list s exlibris Cratona z Crafftheimu.
 856 4# \$8 3\c \$u http://62.168.13.55/PROVENIO/NOSTICKA/NOSTICOVE/erb.jpg \$y Grafické heraldické exlibris hrabat z Nostitz a Rienecka.

Pole jsou řazena na základě obsahu podpole \$8.

V autoritních záznamech byl přidán trojí výskyt pole 680, které obsahuje základní informace o dané knihovně, nejčastějších provenienčních záznamech katalogizované osoby a současné lokaci knižní sbírky. Charakter obsahu jednotlivých výskytů je dán obsahem podpole 680 \$a, coby návěští celého pole. V podpoli 680 \$i je pak uvedena hlavní informace. Například:

680 \$a Charakteristika knižní sbírky: \$i Po knihovně Johanna Cratona z Crafftheimu je Fischerova knihovna druhou nejpočetnější lékařskou knihovnou v Nostické knihovně v Praze. Z Fischerovy knihovny se dochovalo celkem 38 titulů ve 40 svazcích. Tvoří relativně pestrou skupinu skládající se z teologické, historiografické a v jednom případě též filologické literatury. \$5 CZ-PrLNM \$5 ABA010

680 \$a Charakteristika nejčastějších provenienčních záznamů: \$i Charakteristickým a jediným identifikovaným provenienčním záznamem Tobiasa Fischera v knihách Nostické knihovny je dosti podrobné rukopisné exlibris uváděné vždy na titulním listu, které zaznamenává nejen jméno vlastníka knihy, ale rovněž místo a čas akvizice té které knihy. \$5 CZ-PrLNM \$5 ABA010

680 \$a Lokace knižní sbírky: \$i 40 svazků v Nostické knihovny v Praze (Knihovna Národního muzea). \$5 CZ-PrLNM \$5 ABA010 \$i 15 svazků v Univerzitní knihovně ve Vratislavi \$5 BUWr \$i 1 svazek v Herzog August Bibliothek Wolfenbüttel. \$5 HAB

Provenienční záznamy a komentáře Otty ml. z Nostic

Samostatnou kapitolu provenienčního průzkumu javorské zámecké knihovny tvoří rukopisné záznamy jejího zakladatele a vlastníka. Záznamy, které měly pouze označovat vlastnictví té které knihy byly většinou velmi jednoduché.¹³ Nejčastěji se jednalo o jeho jednoduchý podpis „OttoH[err]V[on]Nostitz“, který je však dobře rozlišitelný od podpisu jeho stejnojmenného strýce, na

¹³ ŠÍPEK, Richard. *Rekatholisierung und Lesernotizen*.

něž jsem v Majorátní knihovně rovněž několikrát narazil. Ottův podpis bývá v některých případech doplněn poznámkou „*ex eifus] dono*“, za předpokladu, že se v knize objevuje exlibris dárce bez dedikace.

Mnohem zajímavější jsou však Ottovy příписy hodnotící obsah knihy. Ty jsou většinou zaměřeny na knihy protestantských autorů s cílem odsoudit jejich obsah, či vyjádřit nesouhlas, ovšem s úvodní přípustkou: „*Této knize sice dávám ve své knihovně místo ...*“ („*Libro huic in bibliotheca mea locum quidem permitto ...*“). Častěji se příписy omezují na jednoduché: „*sine approbatione contentorum*“ („*bez souhlasu s obsahem*“). V případě, že byla kniha otevřeně namířena proti jezuitskému řádu přicházel na řadu ostřejší odsudek: „*cum detestatione contentorum*“ („*s odporem k obsahu*“ příp. „*znehucen obsahem*“). Jedenkrát je poznámka rozšířena do podoby: „*sine approbatione contentorum et cum consensu superiorum*“. V tomto případě by bylo možno doplnit „*scilicet ecclesiasticorum*“, protože se bezpochyby jednalo o souhlas církevní vrchnosti s držním protestantských knih, v tomto případě druhého dílu sebraných spisů Martina Luthera (Wittenberg, 1557).

Podobné záznamy v knihách jsou v evropských knihovnách spíše ojedinělé. Osobně jsem na srovnatelné komentáře doposud nenarazil, a to ani po konzultacích s kolegy ze zahraničí.

V některých případech však Otto nehodnotil pouze obsah obecně, ale i konkrétní pasáže prostřednictvím marginálních přípisů na konkrétní straně knihy. Registrovány byly rovněž poznámky s bibliografickými odkazy na jiné knihy v javorské bibliotéce, které konkrétní knihu hodnotily a na které Otto odkazoval jako na autoritní text. I tyto odkazy dokazují, že Otto se svou knihovnou skutečně pracoval a že mu nesloužila pouze k reprezentačním účelům.

Fragmenty raně novověkých lékařských knihoven v javorské knihovně

Provenienčně nejzajímavějším celkem jsou vedle Ottových přípisů fragmenty knihoven raně novověkých lékařů, zejména slezských, pocházejících převážně ze 16. století.¹⁴ V jejich popředí stojí knihovna osobního lékaře tří císařů Johanna Cratona z Crafftheimu, z níž se do současnosti dochovalo v Majorátní knihovně celkem 125 svazků (151 titulů). K této knihovně se formou dedikací vztahuje řada dalších knih raně novověkých lékařů, kteří posílali Cratonovi tištěné edice svých vlastních pojednání, nebo starší knihy s vlastními exlibris. Vedle Cratonovy knihovny je zajímavým knižním celkem rozsáhlejší fragment knihovny královeckého lékaře pruských vévodů a profesora na tamní univerzitě Matthiase Stoia (1526-1583), čítající 60 svazků (64 titulů) lékařské a astronomické literatury. Pozoruhodnou položku tvoří v této knihovně astronomická příručka Pietra Pitatiho *Almanach novum*, kterou Stoius používal jako diář a do níž si zaznamenával průběh nemocí saského vévody Albrechta Pruského i své léčebné úspěchy. Knihovna Matthiase Stoia doputovala do Vratislavi spolu s knihami Stoiova synovce Sebastiana Hartmanna z Königsheimu (1561-1621), který se stal ve

¹⁴ KACZOROWSKI, Włodzimierz. *Śląscy lekarze XV-XVII wieku.*

ŠÍPEK, Richard. *Knihovny raně novověkých lékařů.*

ZONTA, Claudia. *Schlesische Studenten an italienischen Universitäten.*

Vratislavi kanovníkem při katedrále sv. Jana Křtitele. Ve zlomku Stoiovy knihovny bylo také obsaženo osm knih jeho předchůdce na pozici profesora královecké univerzity a osobního lékaře pruských vévodů Andream Aurifabera (1514-1559), přítele Johanna Cratona z Craffttheimu. Za zmínku pak stojí ještě 43 svazků svídnického městského lékaře, historiografa a básníka Tobiasa Fischera von Croschwitz (1559-1616), popř. knihy členů rodiny Haunoldů a Woysseľů.

Fragmenty knihoven duchovních v javorské knihovně

Fragmenty knihoven duchovních v javorské zámecké knihovně jsou z převážné většiny reprezentovány knihami ze sbírek vratislavských kanovníků Jana Křtitele a knihami vratislavských biskupů.¹⁵ Největším zlomkem knihovny z pozůstalosti duchovního je již zmiňovaná knihovna Sebastiana Hartmanna z Königsheimu, čítající celkem 61 svazků. Vedle ní je zajímavým knižním celkem knihovna opata kláštera Leubus (Lubiąz) Arnolda Freibergera (1589-1672), který Ottovi daroval řadu knih označených jeho exlibris a supralibros. Arnold Freiburger byl mimo jiné také významným zadavatelem zakázek pro největšího slezského barokního malíře Michaela Leopolda Willmanna.

Otto z Nostic obdržel rovněž čtyři svazky s rukopisným exlibris kláštera Panny Marie na Písku „*Ex libris monasterij B: V: Mariae Wratislaviae in Arena*“ od tamního opata Adama Scherera.

Pět svazků se v javorské knihovně dochovalo z knihovny vratislavského biskupa Andream Jerina, jedna kniha z knihovny dalšího vratislavského biskupa Paula Alberta. Mezi knihami Majorátní knihovny se dochovaly rovněž čtyři knihy z knihovny Nikolause Troila.

Mezi protestantskými knihovnami dochovanými v Nostické knihovně stojí v popředí 8 svazků dochovaných z knihovny prvního slezského evangelického faráře Johanna Hessa, který působil při kostele sv. Máří Magdaleny. A zajímavý soubor humanistické literatury s vlastnickými přípisly členů rodiny švýcarských evangelických farářů Ryterů, kteří pocházeli z městečka nedaleko Basileje. Část jejich knihovny se dochovala v basilejské univerzitní knihovně.

Fragmenty měšťanských knihoven v javorské knihovně

Měšťanské knihovny fragmentárně dochované v javorské zámecké knihovně představují pozoruhodný provenienční fenomén s převládajícím zastoupením knihoven vratislavských syndiků, čili členů městské rady.¹⁶

Velmi silně jsou zastoupeny knihy členů rodiny Ölhafen a Sauermann. V jednotlivinách se vyskytují také knihy Nikolause III. Rhedigera a v jednom případě rovněž Thomase Rhedigera (1540-1576). Tři knihy pocházejí z knihovny Johanna Matthäuse Wackera von Wackenfels.

¹⁵ URBAN, Wincenty. *Szkice z dziejów bibliotek kanoników kapituły katedralnej.*

ZIMMERMANN, Gerhard. *Das Breslauer Domkapitel im Zeitalter der Reformation und Gegenreformation.*

¹⁶ PUSCH, Oskar. *Die Breslauer Rats- und Stadtgeschlechter in der Zeit von 1241 bis 1741.*

Provenienčně zajímavým knižním celkem je třináct svazků souborného díla Martina Luthera, vydaného po polovině 16. století ve Wittenbergu, které pocházejí z městské knihovny („*bibliotheca gemeiner Bürgerschaft*“) ve Striegau (Strzegom). Druhý díl této edice obsahuje již zmíněný Ottův přípis „*cum consensu superiorum*“. Všechny svazky nesou na zadní desce stopy po katenaci, která by odpovídala veřejné přístupnosti městské knihovny.

Fragmenty šlechtických knihoven v javorské knihovně

Knihy ze šlechtických knihoven v javorské knihovně jsou rozděleny do dvou částí. První část tvoří knihy z knihoven členů rodu z Nostic a dalších přímých Ottových příbuzných.¹⁷ Vedle konvolutu básní Friedricha z Nostic (1545-1599), prezidenta pruského dvorního soudu, které Otto hned na titulním listu doplnil obvyklým přípisem "*Quicquid in hoc libro repugnat Sanctae Matri Romano-Catholicae Ecclesiae, sedi[ue] Apostolicae, ex animo contemno, condemno, rejicio, et quantum in me est, rejectum volo*", jsou zde zařazeny také knihy Ottova tchána Johanna Heinricha von Wachtel und Pantenau, člena původně moravského rodu Vachtlů z Poutnova, knihy Ottova švagra generalvachtmistra a velitele lehnické pevnosti Ludwiga von Monteverques či jeho příbuzného, snad bratra, Françoise de Monteverques, vrchního velitele vojsk francouzského krále Ludvíka XIV. a svého času rovněž vicekrále Madagaskaru. Celkem 65 knih pochází z knihoven členů rodu z Nostic a dalších Ottových příbuzných.

Mezi knihami s přípisy dalších šlechtických rodů figurují staré slezské rody Seidlitzů, Zettritzů, Schafgotschů, Schweinichenů a dalších. 34 svazků (39 titulů) pochází z knihovny Nikolause von Niebelschütz (+1620), z jehož knihovny excerpoval Otto především jazykově italské knihy.

Strýc Waltera von Gall, svobodného pána von Burg, Wilhelm pocházel z irského šlechtického rodu Gall Burke of Gallstown z Kilkenny, do Evropy se dostal s vojskem v průběhu třicetileté války a Walter po něm zdědil panství Holstein v Dolním Slezsku, zdědil toto právě Walter von Gall. V Ottově deníku je doložen jako host několika javorských večeří.

Španělského původu byly dva další dárci knih Ottovi ml. z Nostic. Jednak Friedrich von Mata (Federico de Mata ?), který je v dostupné literatuře uváděn většinou jen jako císařský služebník. Cestu jeho knih do Ottovy knihovny vysvětluje přípis na zadní straně jednoho svatého obrázku vloženého v knize s jeho exlibris, kde se nachází podpis Manželky Friedricha von Mata Hedwigy Dorothey, původem ze slezského rodu von Schellendorf. Z knihovny Friedricha von Mata se v Nostické knihovně do dnešního dne dochovalo celkem 27 titulů.

¹⁷ MAŠEK, Petr. *Šlechtické rody v Čechách, na Moravě a ve Slezsku od Bílé hory do současnosti. Díl I, A-M (2008), Díl II, N-Ž*. Praha, 2008-2010.
SEKOWSKI, Roman. *Herbarz szlachty śląskiej. Informator genealogiczno-heraldyczny, tom I-VI*. Chudów 2002-2008.

Druhým původem španělským šlechticem, který přispěl do Ottovy knihovny celkem třemi svazky, byl rodák z Barcelony Mateo marques de Moncada y Cardona, který podobně jako Wilhelm von Gall dospěl do Slezska během třicetileté války, stal se vojenským velitelem Břehu a v roce 1649 se odebral do Vratislavi na odpočinek. Podle Ottova deníku k chodil poměrně často na večeri do Javorského zámku.

Shrnutí

Základní a podrobnější provenienční průzkum javorské zámecké knihovny Otty ml. z Nostic přinesl řadu důležitých informací a zajímavých zjištění, které však stojí na počátku podrobnějšího výzkumu této pozoruhodné knižní sbírky. Do budoucna bude jistě třeba změnit nedostatečný a nepříznivý stav katalogizace Nostické knihovny a aktuální seznam provenienčních záznamů z Nostické knihovny reformulovat na standardní MARCOVSKÉ záznamy bibliografické a autoritní. Současný výzkum Nostické knihovny stojí na samém počátku tohoto procesu.

Citovaná literatura:

1. CONRADS, Norbert. Adelsgeschichte. In: BAHLCKE, Joachim [hrsg]. *Historische Schlesienforschung. Methoden, Themen, und Perspektiven zwischen traditioneller Landesgeschichtsschreibung und moderner Kulturwissenschaft*. Köln ; Weimar ; Wien, 2005, s. 347-372.
2. ELLWEIN, Thomas. Die private Bibliothek als informationsbasis. In: *Guttenberg Jahrbuch 56 (1981)*, s. 46-54.
3. HABERLAND, Detlef. Druck- und Buchgeschichte. In: BAHLCKE, Joachim [hrsg]. *Historische Schlesienforschung. Methoden, Themen, und Perspektiven zwischen traditioneller Landesgeschichtsschreibung und moderner Kulturwissenschaft*. Köln ; Weimar ; Wien, 2005, s. 69-91.
4. KACZOROWSKI, Włodzimierz. Śląscy lekarze XV-XVII wieku. Źródła biograficzne do dziejów medycyny na Śląsku. In: *Kwartalnik Opolski 42 (1996), Nr. 2*. Opole, 1996.
5. KOSELLEK, Gerhard. Unterschiedliche Voraussetzungen der Kulturellen Entwicklung in Ober- und Niederschlesien. In: KOSELLEK, Gerhard [hrsg]. *Die oberschlesische Literaturlandschaft im 17. Jahrhundert*. Bielefeld, 2001, s. 11-19.
6. KUNDMANN, Johann Christian. *Academiae et scholae Germaniae, praecipue ducatus Silesiae, cum bibliothecis, in nummis, oder Die hohen und nieder Schulen Teutschlandes, mit ihren Bücher-Vorräthen in Müntzen ...* Breßlau, 1741.
7. LUCAE, Friedrich. *Schlesiens curieuse Denckwürdigkeiten, oder vollkommene Chronica Von Ober- und Nieder-Schlesien ...* Franckfurt am Mayn, 1689.
8. MAŠEK, Petr. *Šlechtické rody v Čechách, na Moravě a ve Slezsku od Bílé hory do současnosti. Díl I, A-M (2008), Díl II, N-Ž*. Praha, 2008-2010.
9. NASO, Ephraim Ignatius. *Phoenix Redivivus, Ducatum, Suidnicensis, [et] Iauroviensis = Der wiederlebendige Phoenix Der Beyden Fürstenthümer Schweidnitz und Jauer*, Breßlau, 1667.
10. PUSCH, Oskar. *Die Breslauer Rats- und Stadtgeschlechter in der Zeit von 1241 bis 1741. Band 1-5*. Dortmund, 1986-1991.
11. SĘKOWSKI, Roman. *Herbarz szlachty śląskiej. Informator genealogiczno-heraldyczny, tom I-VI*. Chudów 2002-2008.
12. SLAVÍČEK, Lubomír. Dvě podoby barokního šlechtického sběratelství 17. století v Čechách – sbírky Otty Nostice ml. (1608-1665) a Františka Antonína Berky z Dubé (1649-1706), in: *Opera historica 5. Editio Universitatis Bohemiae Meridionalis*. České Budějovice, 1996, s. 487-504.
13. URBAN, Wincenty. Szkice z dziejów bibliotek kanoników kapituły katedralnej we Wrocławiu v XVII wieku. In: *Colloquium salutis. Wrocławskie Studia Teologiczne 7, 1975*. Wrocław, 1975, s. 189-197.
14. ZONTA, Claudia. *Schlesische Studenten an italienischen Universitäten. Eine prosopographische Studie zur frühneuzeitlichen Bildungsgeschichte*. Stuttgart, 2004.

Rukopisy:

Inventarium der freiherrlichen nostitzischen Verlassenschaft. Nostitzbibliothek Ms e 21.

Tagebuch Otto des Jüngeren von Nostitz. - Archiwum Państwowe we Wrocławiu. - 930/I - Zbiór rękopisów archiwalnych. - Signatura: Hs. 572.

Vlastní publikace k tématu:

1. ŠÍPEK, Richard. Bibliothek des Nationalmuseums (Knihovna Národního muzea). In: BAHLCKE, Joachim, MROZOWICZ, Wojciech [hrsg.]. *Adel in Schlesien. Band 2, Repertorium: Forschungsperspektiven – Quellenkunde – Bibliographie*. München, 2010, s. 301-311.
2. ŠÍPEK, Richard. Die Bibliothek des Freiherrn Otto d. Jg. von Nostitz (1608-1665), Landeshauptmanns zu Schweidnitz und Jauer. In: *Slask i Czechy. Wspolne drogi sztuki*. Wrocław, 2007, s. 218-225.
3. ŠÍPEK, Richard. Knihovny raně novověkých lékařů ve fondu Nostické knihovny v Praze. In: *Sborník Národního muzea, řada C - Literární historie (Laudatio dr. Helze Turkové. Sborník k životnímu jubileu) sv. 57, 2012, č. 1-2*. Praha, 2012, s. 23-39.
4. ŠÍPEK, Richard. Několik slov k někdejší javorské zámecké knihovně Otty mladšího z Nostic. In: *Miscellanea oddělení rukopisů a starých tisků NK ČR, 18 (2004-2005)*. Praha, 2005, s. 164-192.
5. ŠÍPEK, Richard. Pozůstalostní inventář Otty mladšího z Nostic. In: *Opera romanica 9 (2006), Vita morsque et librorum historia. K výzkumu zámeckých, měšťanských a církevních knihoven*. České Budějovice, 2006, s. 361-376.
6. ŠÍPEK, Richard. Pražská majorátní knihovna hrabat z Nostic a Rienecka. In: *Zprávy památkové péče 65/2005/1*. Praha, 2005, s. 28-33.
7. ŠÍPEK, Richard. Rekatholisierung und Lesernotizen in den Büchern von Otto d. J. von Nostitz (1608-1665). In: BEPLER, Jill, MEISE, Helga [hrsg.]. *Sammeln, Lesen, Übersetzen als höfische Praxis der Frühen Neuzeit: Die böhmische Bibliothek der Fürsten Eggenberg im Kontext der Fürsten- und Fürstinnenbibliotheken der Zeit (Wolfenbütteler Forschungen Band 126)*. Wiesbaden, 2010, s. 167-182.
8. ŠÍPEK, Richard. Wege der Bucherwerbung in der Barockzeit: Die Jauerer Schlossbibliothek Otto des Jüngeren von Nostitz (1608-1665). In: *Practicing New Editions: Transformation and Transfer of the Early Modern Book, 1450-1800 (Bibliothemata, 26.)*. Nordhausen, 2011, s. 119-142

Prezentace tématu při jiných příležitostech:

- 16.-17. 5. 2006 – CZ Kroměříž - *Konference knihovníků teologických knihoven 16. - 17. 5. 2006 v Kroměříži* – referát *Knihy protestantských autorů v zámecké knihovně Otty mladšího z Nostic*. Dostupné online z: <<http://ww.etf.cuni.cz/library/protestaut.doc>> [cit. 2013-04-01].
- 19.–20. 7. 2007 – UK Chawton – konference *Collectors and Collecting : Private Collections and their Role in Libraries* – referát *The Library of Otto Jr., Earl of Nostitz*
- 21.-23. 7. 2008 – UK London – konference *Evidence of Reading, Reading the Evidence* – referát *Sine Approbatione Contentorum, or the Reader's Notes of Otto Jr. of Nostitz (1608-1665)* – má zpráva z conference: ŠÍPEK, Richard. *Conference Report: 'Evidence of Reading, Reading the Evidence', 21st-23rd July, 2008*. Dostupné online z: <<http://www.open.ac.uk/Arts/RED/redletter/REDletter-autumn2008.html>> [cit. 2013-04-01].
- 28.–30. 9. 2009 – SK Bratislava – konference *Der Weg des Buches. Exlibris und Supralibros als Forschungsdiesiderat* – referát *Wanderung der Bücher – Besitznotizen in der Bibliothek Otto des Jüngeren von Nostitz*

Granty, z nichž byl výzkum podpořen:

- *Javorská zámecká knihovna Otty ml. z Nostic* v rámci grantového programu GA UK (2007–2008)
- *Javorská zámecká knihovna Otty ml. z Nostic* – interní projekt V a V Národního muzea (2009-2010, pokračování 2011-2012)